СЕКЦІЯ 2
СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: https://doi.org/10.32999/ksu2307-8030/2026-58-2

УДК 334.012.64:338.242

Столярчук Я.М.
доктор економічних наук, професор,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
ORCID: https://orcid.org/0000-0001-9124-6310
E-mail: stolyaroslava@kneu.edu.ua

Солодковський Ю.М.
ккандидат економічних наук, доцент,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана
ORCID: https://orcid.org/0009-0003-0933-3426
E-mail: fmeim@kneu.edu.ua

СВІТОВИЙ ДОСВІД ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ КОМПАНІЙ МАЛОГО І СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ У ЦІЛЯХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

У статті визначено конкурентну диспозицію малих і середніх підприємств (МСП) у сучасній світогосподарській системі та доведено їх визначальну роль у досягненні світовою спільнотою Цілей сталого розвитку. Комплексно проаналізовано основні інструменти державної підтримки екологізації господарської діяльності МСП, зокрема, пільгове кредитування, державні гарантії за кредитами малих і середніх компаній, грантові програми і податкові стимули. Доведено, що інструментарій такої підтримки дедалі більшою мірою орієнтується на стимулювання процесів впровадження малими і середніми підприємствами екологічно та соціально відповідальних бізнес-практик, розроблення і комерціалізацію зелених технологій та системну цифровізацію господарської діяльності з глибоким поєднанням економічних стимулів та політики сталого розвитку.

Ключові слова: малі і середні підприємства, малий і середній бізнес, Цілі сталого розвитку, цифровізація, ресурсоефективність, зелене кредитування, державні гарантії, зелені гранти.

Stoliarchuk Yaroslava, Solodkovskyy Yurii. WORLD EXPERIENCE IN GOVERNMENT SUPPORT FOR SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISES

The article examines the global experience of state support for small and medium-sized enterprises (SMEs) in the context of achieving sustainable development goals. The criteria for classifying enterprises as micro, small and medium-sized are clarified based on key indicators such as the average number of employees, revenue and asset value. The competitive position of SMEs in the modern global economic system is determined, and their important role in ensuring sustainable economic development is substantiated. It is shown that SMEs make a significant contribution to job creation, stimulate inclusive economic growth, and increase household incomes in different countries and regions, particularly among women, youth and socially vulnerable population groups. The study demonstrates that the flexibility of organizational structures and the ability to apply innovative approaches in financial and economic activities provide SMEs with considerable potential for developing and implementing eco-innovative technologies aimed at reducing the negative environmental impact of business operations. At the same time, one of the main barriers to the participation of SMEs in the global green transition is their limited access to financial resources and long-term capital. A comprehensive analysis of the key instruments of state support used in different countries to promote the greening of SME activities is carried out. These instruments include preferential lending, state guarantees for loans, grant programs, and tax incentives aimed at stimulating environmentally responsible business practices. It is established that modern support mechanisms increasingly focus on encouraging the development and commercialization of green technologies, the digitalization of economic activities, and the integration of sustainable development principles into business strategies. The results of the study indicate that the formation of accessible financial instruments and targeted policy measures for SMEs should become a priority direction of state policy, as it contributes to accelerating the implementation of green innovations and achieving sustainable development goals.

Key words: small and medium enterprises, small and medium business, Sustainable Development Goals, digitalization, resource efficiency, green loans, state guarantees, green grants.

© Столярчук Я.М., Солодковський Ю.М., 2026
Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Постановка проблеми. Фундаментальні процеси корпоратизації глобального бізнесу, які охопили у першій половині XXI ст. усі структурні підсистеми світового господарства, та не бачене у попередні періоди його розвитку посилення конкурентного тиску багатонаціональних підприємств не призводять до витіснення з міжнародної арени компаній малого і середнього бізнесу (МСБ). Як свідчить міжнародна господарська практика, диверсифікована бізнес-діяльність великих корпоративних структур та великомасштабна концентрація ними світового капіталу активно відбуваються на тлі динамічного нарощування масштабів і структурної диверсифікації господарської діяльності малих і середніх підприємств. Дія зазначеного тренду з усією очевидністю відбиває паралельне співіснування, взаємопов'язаність і взаємодоповнення великого корпоративного бізнесу та малих і середніх підприємств, які хоча й виконують у світовій економіці принципово різні економічні функції, однак у своїй тісній колаборації забезпечують її ефективність та стійкість, навіть в умовах стрімкої динаміки глобальних процесів.

Висока організаційно-економічна й інституційна гнучкість МСБ, його суттєва здатність адаптуватись до структурних змін глобального ринкового середовища та оперативно впроваджувати інноваційні технології за найбільш піонерними напрямами світового інноваційного прогресу забезпечують неухильне підвищення ефективності виробничих процесів, інтенсифікацію міжнародних коопераційних зв'язків та розбудову конкурентоспроможних національних економік. Важко переоцінити роль і значення малих і середніх компаній у досягненні світовою спільнотою Цілей сталого розвитку завдяки створенню ними робочих місць, підтримці інклюзивного економічного розвитку, інтенсифікації темпів національного і регіонального зростання, а також активному стимулюванню доходів домогосподарств різних держав і регіонів, особливо жінок, молоді та соціально вразливих груп населення.

Разом з тим, попри значний ресурсний потенціал та вагомі конкурентні переваги малого і середнього підприємництва, його розвиток у глобальних умовах супроводжується цілою низкою вагомих структурних проблем. Вони пов'язані насамперед зі значним дефіцитом зовнішнього фінансування господарської діяльності МСБ, недостатнім його кадровим ресурсом, істотним браком інституційної підтримки, обмеженим доступом до інфраструктури й інформаційних ресурсів, а також надзвичайно високим рівнем ринкової невизначеності, адміністративних бар'єрів та ризиків фінансово-господарської діяльності. Такий висновок підтверджується, зокрема, логікою протікання пандемічної кризи COVID – 19, яка з усією очевидністю викристалізувала найбільшу уразливість до кризових наслідків компаній малого і середнього бізнесу. Справа в тому, що запроваджений у світових масштабах режим самоізоляції найбільшою мірою ударив по секторах світової економіки з найбільшим представництвом МСП, спричинивши стрімке падіння доходів населення та зменшення масштабів зайнятості. За таких умов ключового значення набуває державна підтримка малого і середнього бізнесу у контексті досягнення світовою спільнотою Цілей сталого розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових праць, які містять фундаментальне розроблення наукової проблематики щодо розроблення і впровадження бізнес-практик відповідального ресурсоспоживання, соціальної справедливості та охорони довкілля; оцінки ролі компаній малого і середнього бізнесу у забезпеченні економічного зростання, підвищенні зайнятості населення, стимулюванні інновацій і «озелененні» глобального сталого розвитку; розкриття закономірностей і тенденцій розвитку циркулярної економіки; визначення інструментів реалізації державної політики підтримки малого і середнього підприємництва; характеристики сталих механізмів управління постачальницькими ланцюгами, слід відзначити праці таких вітчизняних і зарубіжних учених як: С. М. Паркер, Дж. Редмонд і М. Сімпсон [9]; Дж. Клевіц і Е. Г. Хансен [6]; Ф. Бартолачі, А. Капуто і М. Соверкіа [1]; Л. А. Перес-Батрес, В. В. Міллер, М. Дж. Пізані, І. Енрікес і Ж. А. Рено-Сепульведа [10]; А. Мартінс, М. К. Бранко, П. Н. Мело і К. Мачадо [7]; Т. Діллік і К. Хокертс [3]; Е. Каньо, А. Нері, М. Ховард, Г. Бренна і А. Тріанні [2]; А. Прашар і В. Сандер [11]; К. Гіббс, А. Л. Хопкінс, А. І. Діас і Х. Хіменес-Осорніо [5] та багато інших. Зокрема, у праці С. М. Паркера, Дж. Редмонда і М. Сімпсона [9] здійснено класифікацію екологічних зобов'язань компаній малого і середнього бізнесу та визначено найбільш ефективний для кожної групи фірм МСБ інструментарій екологізації фінансово-господарської діяльності.

Водночас Дж. Клевіц і Е. Г. Хансен [6] дають систематизований огляд сучасних практик сталої інноваційної діяльності малих і середніх підприємств, акцентуючи основний дослідницький інтерес на питанні внутрішніх і зовнішніх чинників впровадження ними екологічно й соціально відповідальних інновацій. З цією метою учені чітко конкретизують бар'єри, котрі справляють значний гальмуючий вплив на динаміку сталих інновацій, особливо наголошуючи на нагальній необхідності реалізації МСП комплексних підходів у їх впровадженні.

Викликає неабиякий науковий інтерес праця Л. А. Перес-Батреса, В. В. Міллера, М. Дж. Пізані, І. Енрікеса і Ж. А. Рено-Сепульведа «Чому фірми беруть участь у національних програмах сталого розвитку та прозорій звітності про сталий розвиток? Докази програми чистої промисловості Мексики» [10]. У ній автори комплексно аналізують вплив державних ініціатив, чинних регуляторних вимог, ринкового тиску і внутрішніх економічних мотивів, що спонукають компанії брати участь у реалізації державами екологічних програм та надавати транспарентні звіти щодо соціально-екологічних аспектів своїх господарських операцій. Серед таких мотивів автори виокремлюють найголовніші: підвищення корпоративної репутації, зміцнення ринкових конкурентних переваг і поліпшення відносин зі стейкхолдерами.

У праці Т. Діллі ка і К. Хокертса [3] знаходимо детальний авторський аналіз корпоративної сталості, яка розглядається ученими в якості інструменту не тільки підвищення фінансової ефективності, але й інтеграції економічних, екологічних та соціальних аспектів діяльності підприємств. Автори пропонують концептуальну модель сталого підприємництва, в якій господарська діяльність компаній розглядається через призму органічної єдності економічних, екологічних та соціальних аспектів з обґрунтуванням критеріїв, яким мають відповідати фірми для досягнення корпоративної стійкості.

Разом з тим, попри наявність значної кількості досліджень цієї багатогранної наукової проблеми, недостатньо вивченими залишаються питання щодо систематизації світового досвіду державної підтримки компаній малого і середнього бізнесу та ідентифікації найбільш ефективного інструментарію для досягнення світовою спільнотою Цілей сталого розвитку.

Метою дослідження є узагальнення світового досвіду державної підтримки малого і середнього бізнесу та визначення тих інструментів державної політики, які здатні забезпечити досягнення Цілей сталого розвитку на глобальному рівні.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. Глобальні умови світогосподарського розвитку формують сприятливе середовище фінансово-господарської діяльності компаній малого і середнього бізнесу на основі усунення транскордонних бар'єрів для їх виходу на міжнародні ринки та інтеграції у глобальні вартісні ланцюги, залучення інвестиційного і кредитного капіталу. Про усвідомлення на глобальному рівні надзвичайно вагомого внеску малих і середніх підприємств у динаміку глобального економічного розвитку і досягнення Цілей сталого розвитку ООН є той факт, що щорічно 27 червня світова спільнота відзначає День мікро-, малих і середніх підприємств (англ. – Micro-, Small and Medium-sized Enterprises Day – MSME). Зокрема, лейтмотивом Дня MSME у 2025 р., який відбувся напередодні Четвертої міжнародної конференції з фінансування розвитку (FfD4) у Севільї та Другого Всесвітнього саміту соціального розвитку у Досі, стало висвітлення життєво важливої ролі мікро-, малих і середніх підприємств у прискоренні сталого економічного розвитку, стимулюванні інновацій й інклюзивного зростання, особливо на тлі кардинальних структурних зрушень у глобальній торговельній системі. Проведення даного заходу у 2025 р. було пов'язане з необхідністю розроблення й імплементації ефективного інструментарію фінансової і політичної підтримки MSME з метою створення для них сприятливих умов функціонування та розбудови сильних, справедливих та стійких спільнот [17].

На сьогодні державами розроблені і зафіксовані у чинних нормативно-правових актах чіткі критерії віднесення підприємств до категорії мікро-, малих і середніх. Такі критерії, ґрунтуючись на показниках середньооблікової кількості працівників, вартісних обсягів виручки й активів, є необхідними для ідентифікації тих компаній і фірм, які можуть претендувати на державну підтримку. Зокрема, у державах Європейського Союзу до мікро-фірм відносять компанії з кількістю працівників до 10 осіб, розміром річного обігу або вартістю активів менше 2 млн євро. Своєю чергою, до малих компаній відносяться фірми з кіль-

кістю зайнятих від 10 до 50 осіб, річним обігом або активами менше 10 млн євро; а до середніх – з кількістю співробітників від 50 до 250, обігом менше 50 або вартістю активів менше 43 млн євро (табл. 1).

За умов перевищення «порогової» кількості працівників у малих і середніх компаніях у 249 осіб вони переходять у категорію великих. Відтак, вони мають виконувати набагато більше зобов'язань, що цілком закономірно може справляти істотний негативний вплив на ринкові конкурентні позиції компаній, породжуючи так званий «регуляторний розрив» (англ. – Cliff Edge). З огляду на цю обставину, Європейська комісія у рамках реалізації пакету заходів щодо спрощення регулювання бізнесу (Omnibus IV) у травні 2025 р. запровадила нову категорію компаній – малі компанії з середньою капіталізацією (англ. – Small mid-caps). До неї належать фірми з кількістю працівників від 250 до 749, річним обігом до 150 млн або активами до 129 млн євро (табл. 1). Таке рішення дає змогу суттєво пом'якшити адміністративне навантаження на МСБ за рахунок його виведення з-під дії жорстких регуляторних вимог.

У той самий час Сполучені Штати Америки характеризуються дещо іншими методичними підходами щодо віднесення компаній до групи МСБ, згідно яких враховуються лише верхні «порогові» значення показників річної виручки та кількості зайнятих. При цьому зазначені індикатори істотно відрізняються залежно від сектору, який репрезентує та чи інша компанія [14], а отже, окремі фірми, маючи навіть кількість зайнятих на рівні 1,5 тис осіб, відносяться до групи МСБ. Так, переглянута у 2022 р. версія Північноамериканської системи класифікації секторів економіки (англ. – North American Industry Classification System – NAICS) запровадила 111 нових секторів шляхом перекласифікації, об'єднання та розділення 156 секторів економіки у версії NAICS 2017 р. Так-от: запропоновані Адміністрацією малого бізнесу США стандарти визначення розміру компаній групи МСБ для зазначених 111 нових секторів економіки передбачають запровадження цілої низки змін порівняно з класифікаційними підходами NAICS 2017 р. Зокрема, для 21 сектору та 27 підсекторів стандарти розміру компаній були підвищені, тоді як для 7 секторів і 41 підсектору, навпаки, знижені. Водночас 118 секторів та 33 підсектори американської економіки не зазнали жодних змін щодо кваліфікаційних підходів віднесення компаній до групи МСБ [14].

Якщо ж оцінювати конкурентну диспозицію малого і середнього бізнесу у сучасній світогосподарській системі, то слід відзначити таке: станом на тепер, згідно оцінок експертів ООН, питома вага мікро-, малих і середніх компаній у світовому ВВП становить 50%, у світовій зайнятості – від 60 до 70%, а у загальній кількості зареєстрованих фірм – близько 90% [15, с. 1]. Своєю чергою, дані Групи Світового банку підтверджують, що у країнах, що розвиваються, та державах з емерджентними ринками (англ. – Emerging Market and Developing Economies – EMDE) офіційно зареєстровані малі і середні компанії виробляють нині до 40% валового внутрішнього продукту, тоді як з урахуванням внеску фірм неформального сектору даний показник був би суттєво більшим. І це на тлі 5,7 трлн дол. США дефіциту фінансування, з яким стикаються МСП у 119 державах даної групи [18].

Питання щодо конкурентної диспозиції малого і середнього бізнесу у сучасній світогосподарській системі набуває особливої актуальності з урахуванням тієї обставини, що господарська діяльність підприємств даної групи має високий екологічний слід, справляючи значний негативний вплив на довкілля та генеруючи від 60 до 70% промислового забруднення в Європі [8, с. 5]. Водночас завдяки високій гнучкості своєї організаційної структури та надзвичайно креативним підходам до реалізації фінансово-господарських операцій малі і середні

Таблиця 1

Критерії віднесення компаній до групи МСБ

Категорія компанії	Кількість працівників, осіб	Річний обіг, млн євро	Активи, млн євро
Мікро-фірми	Менше 10	Менше 2	Менше 2
Малі компанії	Від 10 до 49	Менше 10	Менше 10
Середні компанії	Від 50 до 249	Менше 50	Менше 43
Малі компанії із середньою капіталізацією	Від 250 до 749	Менше 150	Менше 129

Джерело: побудовано авторами за даними [4]

підприємства володіють значним ресурсним потенціалом щодо розроблення і впровадження еко-інноваційних технологічних рішень, здатних істотно зменшити негативний вплив компаній на навколишнє середовище.

З урахуванням величезного внеску малих і середніх підприємств у глобальний економічний розвиток та значного потенціалу МСБ у досягненні Цілей сталого розвитку національні уряди багатьох країн світу напрацювали в останні десятиліття доволі диверсифікований інструментарій їх державної підтримки. Він реалізується на сьогодні розгалуженими каналами з охопленням широкого спектру організаційно-економічного, фінансового, податкового та інституційного інструментарію. При цьому, як свідчить досвід держав-лідерів, найбільшу ефективність демонструють нині інструменти, спрямовані на підвищення фінансової стійкості компаній, нарощування їх інноваційного потенціалу та поглиблення інтеграції у глобальні ринки. Йдеться насамперед про зелене кредитування та державні гарантії за кредитами малих і середніх компаній, зелені гранти і податкові стимули, державне стимулювання розбудови інноваційної та підприємницької інфраструктури МСБ, а також всебічну інформаційно-консультаційну підтримку щодо переходу МСП до екологічно відповідальних бізнес-практик.

Що стосується зелених кредитів, то вони репрезентують на сьогодні один з ключових інструментів державної фінансової підтримки малих і середніх підприємств у формі пільгових умов кредитування – знижених процентних ставок, відсутності застави, подовжених термінів погашення зобов'язань чи тривалості пільгових періодів. В якості прикладу наведемо, зокрема, Францію, де державний банк розвитку Bpifrance ще у 2019 р. запустив у дію план Deeptech з бюджетом у 3 млрд євро. Він спрямований на фінансування створення 500 стартапів у сфері глибоких технологій з акцентом на зелені інноваційні технології. У Португалії широкого поширення отримали кредитні лінії для декарбонізації та розвитку циркулярних практик МСП. Вони забезпечують малим і середнім компаніям доступ до фінансування на суму до 2 млн євро під 1,5% річних та 10-річним терміном погашення [13, с. 25, 51].

Своєю чергою, в Індії вже багато років поспіль діє програма пільгового кредитування МСП «4E – Комплексна енергетична ефективність», що її пропонує Банк розвитку малого промислового сектору (англ. – Small Industries Development Bank of India). Вона спрямована на фінансування енергоефективних проєктів і програм у сфері відновлювальної енергетики на основі надання середньострокових позик з 5-річним терміном погашення, що покривають до 90% вартості проєктів без жодних вимог щодо застави на максимальну суму 825 тис євро. При цьому індійські МСП можуть скористатись пільговими процентними ставками, які на 2,5% нижче рівня ринкових, з одночасною можливістю залучення субсидованих послуг технічного консультанта для проведення енергетичних аудитів та підтримки впровадження енергоефективних проєктів. Заслуговує також на увагу досвід Норвегії і Чехії, де терміни погашення пільгових кредитів для МСП сягають 10 років; Таїланду з 12-місячним пільговим періодом на виплату основної суми кредиту; Малайзії з 10-річними термінами кредитів під 3,5–5% річних для малих і середніх підприємств, що розробляють зелені інновації тощо [13, с. 21, 49, 50, 51].

Наступним інструментом державної підтримки компаній малого і середнього бізнесу у Цілях сталого розвитку є державні гарантії за їх кредитами, які виконують критично важливу функцію щодо розподілу ризиків господарської діяльності МСП. Саме вони створюють фінансовий резерв, що забезпечує кредиторам малих і середніх підприємств часткову компенсацію коштів у випадку дефолту МСП, а отже, дають змогу істотно знизити ризики приватних фінансових установ, що фінансують їх зелені програми і проєкти. Зокрема, МСП, які займаються розробкою зелених технологій, подібного роду гарантії здатні по суті покрити глибокий розрив між раннім фінансуванням за рахунок власного капіталу та залученням стандартного банківського кредитування. Наприклад, у Швейцарії Федеральний офіс навколишнього середовища надає кредитні гарантії до 100% суми кредитів (максимум 3 млн шв. фр.) для підприємств, діяльність яких спрямована на розроблення і впровадження технологій, продуктів і послуг, здатних зменшити негативний вплив на довкілля та забезпечити раціональне використання природних ресурсів. Йдеться насамперед про зменшення викидів CO_2 та підвищення енергоефективності.

У той самий час у Європейському Союзі малим і середнім компаніям надаються

кредитні гарантії сталості InvestEU. Вони покривають до 70% потенційних збитків фінансових посередників за зеленими кредитами для МСП, що дає змогу банківським установам пропонувати їм значно нижчі процентні ставки кредитів та подовжені терміни їх погашення. У Молдові Організація з розвитку підприємництва пропонує кредитні гарантії до 70% від загальної суми фінансування (що становить максимально 5 млн леїв, або 260 тис євро) для виробників відновлюваної енергії. У Франції широкого поширення в останні роки набув гарантійний інструмент зеленого розвитку, який покриває до 80% кредитного чи лізингового фінансування для реалізації проєктів енерго- та циркулярного переходу малих і середніх підприємств; а у Мексиці для сільськогосподарських МСП пропонується гарантійне покриття кредитів у розмірі від 40 до 80% їх загальної суми з особливим фокусом на підтримку жінок та молодих виробників. При цьому у багатьох державах світу набули значного застосування такі інструменти державних гарантій за кредитами малих і середніх компаній як:

– синтетична сек'юритизація, за якої Європейський інвестиційний банк надає комерційним банківським установам гарантії на існуючі портфелі кредитів для МСП, що звільняє їх капітал для видачі нових кредитів на екологічні цілі;

– цифрові платформи (на кшталт Green Eligibility Checker у рамках програми InvestEU), які дають змогу здійснювати оперативну перевірку відповідності кредитних проєктів екологічним критеріям);

– мобілізація приватного капіталу, що є критично важливою для залучення приватного інвестування у нові сектори економіки, де ризик за відсутності публічної підтримки сприймається як занадто високий [13, с. 39, 53, 81].

Характеризуючи зелені гранти як інструмент державної підтримки компаній малого і середнього бізнесу у Цілях сталого розвитку, слід відзначити головну їх конкурентну перевагу, а саме: суттєве пом'якшення фінансових ризиків, пов'язаних із впровадженням зелених технологій. Хоча роль і призначення зелених грантів для МСП істотно різняться залежно від типу того чи іншого підприємства та його внеску у зелений перехід, однак для усіх МСП вони є надзвичайно потужним стимулюючим інструментом переходу на екологічні господарські процеси і бізнес-практики. Особливо активного застосування в останні роки набули гранти так званого «нерозмивного фінансування» (яке не вимагає відмови від частки у власності), гранти для посередників малих і середніх підприємств, гранти для МСП-адаптерів, прямі гранти та субсидії, гранти на технічну допомогу, капітальні гранти, інструменти поєднання грантів з кредитами. Так, гранти у формі «нерозмивного фінансування» для зелених інноваторів з числа малих і середніх підприємців дають змогу покривати витрати на промислові дослідження, розроблення прототипів та техніко-економічне обґрунтування. Наприклад, діюча у Швеції програма LIGHTer виділяє подібні гранти (на суму до 500 тис швед. крон, або 44 тис євро) на розроблення легких матеріалів для промисловості, реалізацію проєктів циркулярності, енерго- і ресурсоефективності. Водночас чинна у Данії програма Missionbooster надає гранти на промислові дослідження (уловлювання і зберігання вуглецю, циркулярні технології, зелене сільське господарство тощо) на суму від 1,5 до 5 млн данських крон (195–650 тис євро) з метою покриття до 70% витрат на ДіР (включаючи витрати на матеріали, заробітну плату та оплату послуг зовнішніх знаннєвих постачальників), що відповідають екологічним вимогам. У Словенії активно впроваджується система ваучерів на проведення оцінки життєвого циклу продукту (LCA), тоді як в Австрії гранти покривають нині до 50% загальних витрат малих і середніх підприємств на навчання персоналу та впровадження систем енергоменеджменту [13, с. 20, 56].

Своєю чергою, у випадку грантів для посередників малих і середніх підприємств посередницькі структури отримують грантову підтримку для масштабування своїх операцій та виходу на міжнародні ринки екологічних товарів і послуг завдяки субсидуванню витрат на консультації, аналіз відповідності критеріям ESG, проведення маркетингових досліджень та масштабування виробництва. В якості прикладу наведемо, зокрема, діючу у Данії програму Green Accelerator, яка надає гранти на суму до 300 тис євро на підтримку програм і проєктів експорту чистих технологій. Водночас функціонуюча в Індії грантова програма виділяє капітальні гранти на будівництво міні-мереж відновлюваної енергії в сільській місцевості [13, с. 38]. Подібні приклади можна продовжувати.

Ще один вагомий інструмент державної підтримки компаній малого і серед-

нього бізнесу у Цілях сталого розвитку – це податкові стимули, котрі дають змогу МСП істотно зменшити фінансовий тягар при інвестуванні екологічно сталих технологій. Основними формами такого стимулювання є податкові кредити, пільги та відрахування, а також прискорена амортизація технологічного обладнання. Так, для малих і середніх підприємств, що впроваджують готові зелені рішення, податкові пільги дають змогу не тільки фінансово підтримати експериментальні розробки, створення прототипів еко-технологій, але й суттєво знизити загалом високі початкові витрати на закупівлю енергоефективного обладнання та відновлюваних джерел енергії. Наприклад, Франція кілька років назад запровадила податкову пільгу на інвестиційні капіталовкладення малих і середніх підприємств у зелену промисловість, що має за мету полегшити їх перехід на зелений газ. Водночас у Канаді вже багато років поспіль діють пільги на зелену господарську діяльність МСП, розмір яких варіюється від 15 до 60% загальних капітальних витрат на розроблення чистих технологій, чисту електроенергію, впровадження технологій уловлювання вуглецю тощо [12].

Разом з тим, одним з найскладніших бар'єрів на шляху участі компаній малого і середнього бізнесу у глобальному зеленому переході та досягненні світовою спільнотою Цілей сталого розвитку є їх украй обмежений фінансовий ресурс та значний брак доступу до глобального фінансового капіталу. Навіть попри існування широкого спектру міжнародних інструментів фінансування екологічних програм і проєктів, вони дотепер залишаються орієнтованими в основному на великий корпоративний бізнес. У результаті малі і середні підприємства доволі часто залишаються поза їх рамками через надзвичайно складні вимоги щодо участі у подібного роду програмах і проєктах та величезні потреби у початковому інвестуванні. Зокрема, згідно результатів проведеного у 2024 р. глобального опитування, 84% малим і середнім компаніям не було запропоновано жодного фінансового стимулу щодо зменшення емісійних викидів, тоді як 70% з них нагально потребували додаткового фінансування для впровадження екологічних заходів [16]. За таких умов пріоритетним напрямом державної політики практично усіх країн світу має стати формування доступного для МСП фінансового інструментарію стимулювання екологізації господарської діяльності та масового впровадження зелених інновацій, здатних забезпечити досягнення Цілей сталого розвитку.

Висновки. Підбиваючи підсумок відзначимо, що малі і середні компанії відіграють у глобальних умовах провідну роль у досягненні світовою спільнотою Цілей сталого розвитку насамперед на основі інтенсифікації економічного зростання держав і регіонів, створення робочих місць та стимулювання світового інноваційного поступу. Сучасна політика їх державної підтримки ґрунтується на системній імплементації широкого спектру фінансових, інституційних, регуляторних та інноваційних механізмів. Інструментарій такої підтримки дедалі більшою мірою орієнтується на стимулювання процесів впровадження малими і середніми підприємствами екологічно та соціально відповідальних бізнес-практик, розроблення і комерціалізацію зелених технологій, системну цифровізацію господарської діяльності МСБ з глибоким поєднанням економічних стимулів та політики сталого розвитку та забезпеченням оптимального балансу між економічними, соціальними й екологічними цілями діяльності. Водночас використання ефективних інструментів державної підтримки, адаптованих до національних умов, сприятиме посиленню ролі МСП у досягненні Цілей сталого розвитку, забезпеченні стійкого економічного зростання та підвищенні конкурентоспроможності національних економік усіх держав світу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Bartolacci F., Caputo A., Soverchia M. Sustainability and financial performance of small and medium sized enterprises: a bibliometric and systematic literature review. *Business Strategy and the Environment.* 2020. Vol. 29, No. 3. P. 1297–1309. DOI: https://doi.org/10.1002/bse.2434
2. Cagno E., Neri A., Howard M., Brenna G., Trianni A. Industrial sustainability performance measurement systems: a novel framework. *Journal of Cleaner Production.* 2019. Vol. 230. P. 1354–1375. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.05.156
3. Dyllick T., Hockerts K. Beyond the business case for corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment.* 2002. Vol. 11, No. 2. P. 130–141. DOI: https://doi.org/10.1002/bse.323
4. European Commission. Small mid-caps: Helping Europe's growing businesses. Brussels: European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/881208/Factsheet%20-%20Small%20mid-caps.pdf
5. Gibbes C., Hopkins A. L., Díaz A. I., Jimenez-Osornio J. Defining and measuring sustainability: a systematic review of studies in rural Latin America

and the Caribbean. *Environment, Development and Sustainability.* 2020. Vol. 22. P. 447–468. DOI: https://doi.org/10.1007/s10668-018-0209-9
6. Klewitz J., Hansen E. G. Sustainability-oriented innovation of SMEs: a systematic review. *Journal of Cleaner Production.* 2014. Vol. 65. P. 57–75. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2013.07.017
7. Martins A., Branco M. C., Melo P. N., Machado C. Sustainability in small and medium-sized enterprises: a systematic literature review and future research agenda. *Sustainability.* 2022. Vol. 14, No. 11. Article 6493. DOI: https://doi.org/10.3390/su14116493
8. OECD. SMEs: Key drivers of green and inclusive growth. OECD Green Growth Papers. Paris: OECD Publishing, 2019. URL: https://oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/03/smes-key-drivers-of-green-and-inclusive-growth_53218d65/8a51fc0c-en.pdfOECD
9. Parker C. M., Redmond J., Simpson M. A review of interventions to encourage SMEs to make environmental improvements. Environment and Planning C: *Government and Policy.* 2009. Vol. 27, No. 2. P. 279–301. DOI: https://doi.org/10.1068/c0859b
10. Perez-Batres L. A., Miller V. V., Pisani M. J., Henriques I., Renau-Sepulveda J. A. Why do firms engage in national sustainability programs and transparent sustainability reporting? Evidence from Mexico's clean industry program. *Management International Review.* 2012. Vol. 52. P. 107–136. DOI: https://doi.org/10.1007/s11575-011-0108-8
11. Prashar A., Sunder V. M. A bibliometric and content analysis of sustainable development in small and medium-sized enterprises. *Journal of Cleaner Production.* 2020. Vol. 245. Article 118665. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.118665
12. RSM Global. Global R&D tax incentives for SMEs: A cross-country comparison. 2025. URL: https://rsm.global/insights/global-rd-tax-incentives-smes-cross-country-comparison
13. Scaling Up Public Financial and Non-Financial Support for SME Sustainability Innovations and Good Practices. OECD Studies on SMEs and Entrepreneurship. Paris: OECD Publishing, 2025.
14. U.S. Small Business Administration. Small Business Size Standards: Adoption of 2022 North American Industry Classification System for Size Standards. Federal Register. 2022. URL: https://www.federalregister.gov/documents/2022/07/05/2022-13250/small-business-size-standards-adoption-of-2022-north-american-industry-classification-system-for
15. UNCTAD. MSMEs: Key to an inclusive and sustainable recovery. Micro-, Small and Medium-sized Enterprises Day 2021. URL: https://unctad.org/system/files/information-document/diaeed_2021_06_28_en_concept_note_0.pdf
16. United Nations ESCAP. Unlocking opportunities for the green transition of SMEs. 2025. URL: https://unescap.org/blog/unlocking-opportunities-green-transition-smes
17. United Nations. 2025 Theme: Enhancing the role of Micro-, Small and Medium-sized Enterprises (MSMEs) as drivers of Sustainable Growth and Innovation. URL: https://www.un.org/en/observances/micro-small-medium-businesses-day
18. World Bank Group. SME Finance. URL: https://worldbank.org/ext/en/topic/competitiveness/small-and-medium-enterprises-smes-finance

REFERENCES:

1. Bartolacci F., Caputo A. & Soverchia M. (2020). Sustainability and financial performance of small and medium sized enterprises: A bibliometric and systematic literature review. *Business Strategy and the Environment,* no. 29(3), pp. 1297–1309. DOI: https://doi.org/10.1002/bse.2434
2. Cagno E., Neri A., Howard M., Brenna G. & Trianni, A. (2019). Industrial sustainability performance measurement systems: A novel framework. *Journal of Cleaner Production,* no. 230, pp. 1354–1375. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.05.156
3. Dyllick T., & Hockerts, K. (2002). Beyond the business case for corporate sustainability. *Business Strategy and the Environment,* no. 11(2), pp. 130–141. DOI: https://doi.org/10.1002/bse.323
4. European Commission. (n.d.). Small mid-caps: Helping Europe's growing businesses. Brussels: European Commission. Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/attachment/881208/Factsheet%20-%20Small%20mid-caps.pdf
5. Gibbes C., Hopkins A. L., Díaz A. I. & Jimenez-Osornio J. (2020). Defining and measuring sustainability: A systematic review of studies in rural Latin America and the Caribbean. *Environment, Development and Sustainability,* no. 22, pp. 447–468. DOI: https://doi.org/10.1007/s10668-018-0209-9
6. Klewitz J. & Hansen E. G. (2014). Sustainability-oriented innovation of SMEs: A systematic review. *Journal of Cleaner Production,* no. 65, pp. 57–75. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2013.07.017
7. Martins, A., Branco, M. C., Melo, P. N., & Machado, C. (2022). Sustainability in small and medium-sized enterprises: A systematic literature review and future research agenda. *Sustainability,* no. 14(11), Article 6493. DOI: https://doi.org/10.3390/su14116493
8. OECD. (2019). SMEs: Key drivers of green and inclusive growth. OECD Green Growth Papers. Paris: OECD Publishing. Available at: https://oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/03/smes-key-drivers-of-green-and-inclusive-growth_53218d65/8a51fc0c-en.pdf
9. Parker C. M., Redmond J. & Simpson M. (2009). A review of interventions to encourage SMEs to make environmental improvements. *Environment and Planning C: Government and Policy,* no. 27(2), pp. 279–301. DOI: https://doi.org/10.1068/c0859b
10. Perez-Batres L. A., Miller V. V., Pisani M. J., Henriques I., & Renau-Sepulveda J. A. (2012). Why do firms engage in national sustainability programs and transparent sustainability reporting? Evidence from Mexico's clean industry program. *Management International Review,* no. 52, pp. 107–136. DOI: https://doi.org/10.1007/s11575-011-0108-8
11. Prashar A. & Sunder V. M. (2020). A bibliometric and content analysis of sustainable development in small and medium-sized enterprises. *Journal of Cleaner Production,* no. 245, Article 118665. DOI: https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.118665
12. RSM Global. (2025). Global R&D tax incentives for SMEs: A cross-country comparison. Available at: https://rsm.global/insights/global-rd-tax-incentives-smes-cross-country-comparison
13. OECD. (2025). Scaling up public financial and non-financial support for SME sustainability innovations and good practices. OECD Studies on SMEs and Entrepreneurship. Paris: OECD Publishing.

14. U.S. Small Business Administration. (2022). Small business size standards: Adoption of 2022 North American Industry Classification System for size standards. Federal Register. Available at: https://federalregister.gov/documents/2022/07/05/2022-13250/small-business-size-standards-adoption-of-2022-north-american-industry-classification-system-for
15. UNCTAD. (2021). MSMEs: Key to an inclusive and sustainable recovery. Micro-, Small and Medium-sized Enterprises Day 2021. Available at: https://unctad.org/system/files/information-document/diaeed_2021_06_28_en_concept_note_0.pdf
16. United Nations ESCAP. (2025). Unlocking opportunities for the green transition of SMEs. Available at: https://unescap.org/blog/unlocking-opportunities-green-transition-smes
17. United Nations. (2025). Enhancing the role of Micro-, Small and Medium-sized Enterprises (MSMEs) as drivers of sustainable growth and innovation. Available at: https://www.un.org/en/observances/micro-small-medium-businesses-day
18. World Bank Group. (n.d.). SME finance. Available at: https://worldbank.org/ext/en/topic/competitiveness/small-and-medium-enterprises-smes-finance

Дата надходження статті: 16.02.2026
Дата прийняття статті: 10.03.2026
Дата публікації статті: 27.03.2026